

Tiltaksstrategier for bruk av SMIL-midler i Tranøy 2017-2020

Formålet med tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Prosjektene og tiltakene skal prioriteres ut fra lokale målsettinger og strategier. Det er en egen forskrift for denne tilskuddsordningen.

SMIL-midler er rettet mot istandsetting og etablering, og bør sees i sammenheng med tilskudd gjennom RMP (Regionalt miljøprogram for Troms) som er rettet mot årlig vedlikehold. Tiltakene i regionalt miljøprogram skal være forankret i miljøtema som kommer fram av nasjonalt miljøprogram; 1) kulturlandskap, 2) biologisk mangfold, 3) kulturhistoriske miljøer og kulturminner, 4) tilgjengelighet og friluftsliv, 5) avrenning til vassdrag, 6) utslipp til luft 7) plantevernmidler og avfall.

Kommunen har forvaltningsansvar for statlige midler til spesielle tiltak i landbruket. Disse midlene tildeles som en årlig disposisjonsramme fra Fylkesmannen. Tildelingen til kommunene skal skje på grunnlag av flerårige strategier fra kommunens side. Sentrale føringer for kommunene ble gitt av Landbruksdepartementet i forskrift fastsatt 4. februar 2004.

SMIL-tilskudd kan søkes av:

- jordbruksprodusenter som er berettiget til produksjonstilskudd,
- eiere av landbrukseiendommer når det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på eiendommen (ny endring fra 1.1.2017)

Føringer for miljøtiltak finnes i ulike dokumenter: f. eks.

- Nasjonalt miljøprogram 2012; Nasjonale prioriteringer og virkemidler i jordbrukets miljøinnsats.
- RMP Troms 2013-2016
- SLF-rapport 5/2009 Evaluering av SMIL
- Forskrift om spesielle miljøtiltak i jordbruket av 4. februar 2004 nr. 448
- SLF-rundskriv 2017/13; Kommentarer til forskrift om spesielle miljøtiltak i jordbruket

2 Organisering/prosess

Tranøy kommune gjennomførte prosesser i 2008 og 2013 for å finne fram til retningslinjer for tiltak og bruk av SMIL-midler. Faglagene og gårdbrukere har vært med å prioritere for bruken av midlene. Komité for plan, næring og drift har i to omganger vedtatt endelige strategier/retningslinjer. Ved revisjon i 2017 har det ikke vært tid til å høre partene da Fylkesmannen har gitt svært kort tidsfrist for å lage ny strategi.

Tiltaksstrategien for 2017-2020 er i hovedsak en videreføring av mål og strategier for perioden 2013-2016.

3 Miljøutfordringer for Tranøy kommune

De kommunale strategiene skal ivareta lokale miljøutfordringer samt følge opp utfordringene og prioriteringene i regionalt miljøprogram. Miljøutfordringer kan være knyttet til:

Kulturlandskap

- Verdifulle kulturlandskap

Tranøy kommune har ett beskrevet *regionalt viktig kulturlandskap*; Stangnes lengst sør på Stonglandshalvøya, jf. Rapport nr. 59-1995 fra Fylkesmannen i Troms. Området er interessant både botanisk, kulturhistorisk og bygningsmessig. Det er viktig å ta vare på dette kulturlandskapet ved forsiktig skjøtsel og bruk. Området er befart av Fylkeskommunen som har gitt signaler om at området bør utvides.

Utover det ene regionalt viktige kulturlandskapet i Tranøy (Stangnes) er det mange andre kulturlandskap om også har stor betydning. Kulturlandskapselementene er viktige å ta vare på, både mht. plante- og dyreliv, bygningsmasser og fornminner.

- Kulturminner

Tranøy har ca. 165 kulturminner registrert i databasen Askeladden. Dette er bygninger, bosetning/aktivitetsområde, båtstøanlegg, gravminne, gravfelt mm. I tillegg har kommunen mer enn 400 Sefrak-registrerte bygninger rundt om i bygdene. Mange av disse er verdifulle kulturminner og landskapselementer. Noen få kulturminner/fornminner holdes åpent med beiting eller rydding, mens mange er i ferd med eller er gjemt i kratt og skog. Mange gamle bygninger er i forfall og det er svært kostbart å restaurere slike.

- Tilgjengelighet og opplevelser i jordbrukets kulturlandskap

Utmarka i Tranøy er stort sett godt tilgjengelig og mye brukt av allmennheten. Det kan imidlertid legges bedre til rette for opplevelser, rekreasjon og friluftsliv i jordbrukets kulturlandskap i Tranøy. Tilrettelegging med sti- og turveinett i tilknytning til veier i landskapet, viktige linjedrag i landskapet kan forenkle av adkomsten til utmark og strandsoner.

Forurensninger

Landbruket er underlagt strenge miljøkrav. Det gjelder både avrenning av næringsstoffer og partikler til vassdrag og utslipp av klimagasser og bruk av miljøfarlige stoffer.

Næringsstoffer og partikler til vassdrag kan gi grunnlag for oppblomstring av alger med oksygenfattig vann og fiskedød som følge.

- Punktutslipp:

Kommunen har ikke informasjon om spesielle problemer med lekkasjer fra gjødselkjellere og siloer. Rundballer kan gi avrenning av betydning der mange rundballer

er samlet på ett sted.

- Diffus avrenning/utslipp av klimagasser:

Diffus avrenning er avrenning av næringsstoffer og partikler fra dyrka jord, i Tranøy hovedsakelig forbundet med grasproduksjon. Næringsstoffer kommer fra både kunstgjødsel, husdyrgjødsel og partikler fra jord. I Tranøy legges enda igjen relativt sjelden, noe som betyr at mesteparten av husdyrgjødsel spres på overflaten. Det er størst fare for avrenning av næringsstoffer og organiske partikler ved sein spredning av husdyrgjødsel. Det skjer også utslipp av *klimagasser* ved spredning av husdyrgjødsel. Spredning i vekstsesongen og ved hurtig nedmolding/nedfelling hindrer tap til vann og luft.

Tranøy har noen innsjøer og elver som er påvirket av avrenning fra beite og eng, samt avløp fra spredt bebyggelse. Det er minst to vassdrag i Tranøy som har stor sannsynlighet for ikke å oppnå nasjonale miljømål innen 2021. Dersom det kan pekes på tiltak som kan bedre vannkvaliteten i ferskvann, evt. hindre utslipp av klimagasser til luft, kan gis tilskudd til dette innenfor SMIL-forskriften.

4 Prioriterte miljøtiltak for jordbruket

Basert på miljøutfordringene ovenfor skal følgende miljøtiltak prioriteres slik i perioden 2017-2020:

1. Planleggings- og tilretteleggingsprosjekt som leder fram til gode og konkrete kulturlandskaps- og forurensningstiltak for et større område eller for flere eiendommer.
2. Reduksjon av forurensninger fra til sårbare ferskvannsresipienter.
 - a. Miljøplantinger og økologiske rensetiltak og hydrotekniske tiltak
 - b. Særskilte bygningsmessige tiltak i tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg, utover det som kan forventes av vanlig jordbruksdrift
3. Kulturlandskapstiltak
 - a. Tiltak som bevarer regionalt viktig kulturlandskap
 - b. Tiltak som øker/sikrer biologisk mangfold
 - c. Ivareta andre kulturminner og kulturmiljøer, inkl. verneverdige bygninger ved for eksempel støtte til skjøtsel, vedlikehold og istandsetting utover punkt a.
 - d. Øke tilgjengeligheten for allmennheten mht. opplevelser, rekreasjon og friluftsliv i jordbrukets kulturlandskap
 - e. Bevaring av arkeologiske kulturminner, eks. ved rydding av skog

5 Strategi for å oppnå mål

- Informasjon om tilskuddsmidlene gjennom kommunens FB- og hjemmeside, møter med potensielle søkere, e-post, skriv.
- Samarbeid mellom grunneiere, faglag og foreninger

- Bevisst bruk av gjeldene lover og forskrifter i tråd med formålene
- Ett årlig hovedfokus med søknadsfrist *en* gang per år 31.5., og med mulighet for å forlenge fristen dersom det er ledige midler

6 Retningslinjer for prioritering av søknader

Dersom det er flere søknader enn tilskuddsrammene tilsier, skal følgende retningslinjer brukes ved prioritering av søknader:

- Tiltak som har størst miljøeffekt generelt og/eller er i tråd med kommunale miljømål
- Fokus på tiltak som leder fram til god bruk av regionale miljøtiltak (RMP)
- Prosjekter som kommer fram etter planleggings- og tilretteleggingstiltak
- Samarbeidprosjekter

7 Tilskuddsordninger og tilskuddssatser

I SMIL-forskriften finnes følgende tilskuddsordninger som inngår i SMIL-ordningen:

Tilskudd til planleggings- og tilretteleggingsprosjekt

For å få til en mer helhetlig og samordnet innsats, og for å bidra til prosesser som sikrer bredest mulig involvering og forankring i arbeidet med spesielle miljøtiltak, kan det gis tilskudd til planleggings- og tilretteleggingsprosjekter.

Formålet med slike prosjekter er å legge forholdene til rette for større helhetlige prosjekter over større områder, for eksempel knyttet til et vassdrag eller ei grend. Slike planleggings- og tilretteleggingsprosjekter bør lede fram til gode og konkrete kulturlandskaps- og forurensningstiltak som er nevnt i § 5.

Den som står som søker for denne type prosjekter må oppfylle vilkårene i PT-forskriften § 2 og § 3 eller § 4. Det kan innvilges tilskudd til prosjekter som leder fram til planer for konkrete tiltak som nevnt i § 5 (kulturlandskapstiltak og forurensningstiltak). Tilskudd innvilges på grunnlag av godkjente kostnadsoverslag ved planlegging, organisering og prosjektarbeid.

Det ytes engangstilskudd med inntil 100 % av godkjent kostnadsoverslag.

Tilskudd til kulturlandskapstiltak og forurensningstiltak

Det kan gis tilskudd til gjennomføring av tiltak som ivaretar natur- og kulturminneverdier i kulturlandskapet (kulturlandskapstiltak) og tiltak som bidrar til å redusere forurensning eller risiko for forurensning fra jordbruket (forurensningstiltak).

Tiltakene må ikke komme i konflikt med viktige naturverdier, kulturminner eller reindriftsinteresser. For å sikre god kvalitet på planer for, og oppfølging av, tiltak som gjelder biologisk mangfold, gammel kulturmark og kulturminner, kan det være aktuelt å ta kontakt med faglig kompetanse i landbruks- og miljøforvaltningen eller andre

kompetansemiljøer. I områder med reinbeite bør søknaden legges fram for reinbeitedistriktet før den blir avgjort.

Arbeidet med oppfølging av vannforskriften og utarbeidelse av regionale miljøprogram innebærer at fylkesmannen kan prioritere områder for gjennomføring av vannmiljøtiltak. Disse prioriteringene skal det tas hensyn til ved behandling av SMIL-søknader. Prioriteringene vil også eventuelt komme til uttrykk gjennom de lokale tiltaksstrategiene for SMIL.

Kulturlandskapstiltak

Det kan gis tilskudd til kulturlandskapstiltak som gjennom skjøtsel, vedlikehold og istandsetting ivaretar natur- og kulturminneverdier i jordbrukets kulturlandskap. Forskriften omfatter bl.a. tiltak som:

- Tiltak som ivaretar biologisk mangfold og gammel kulturmark, og som tilrettelegger for økt biologisk mangfold
- Tiltak som tilrettelegger for større tilgjengelighet og opplevelser i landskapet, og som holderverdifulle områder åpne.
- Tiltak som ivaretar kulturminner og kulturmiljøer, inkludert freda og verneverdige bygninger, gjennom skjøtsel, vedlikehold og istandsetting etter kulturminnefaglige retningslinjer.

Tilskudd til forurensingstiltak

Det kan gis tilskudd til tiltak som reduserer risikoen for erosjon på jordbruksarealer og i vannløp, som reduserer avrenning av næringsstoffer fra jordbruksarealer eller som reduserer forurensende utslipp fra jordbruket til jord, luft og vann. Forskriften omfatter bl.a. følgende tiltak:

- utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg, herunder graving av åpne kanaler til erstatning for eksisterende lukka avløp
- fangdammer, andre økologiske rensetiltak og miljøplantinger
- tiltak som reduserer risiko for tap av plantevernmidler
- tiltak i forbindelse med å legge om fra drift med åpen åker til mer miljøvennlig og ekstensiv planteproduksjon på spesielt erosjonsutsatte arealer
- særskilte bygningsmessige miljøtiltak i eller i tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg

Tilskudd innvilges på grunnlag av godkjente kostnadsoverslag for gjennomføring av tiltaket.

Det ytes engangstilskudd med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag. For særskilte tiltak for å ivareta biologisk mangfold, kan det ytes tilskudd med inntil 100% av godkjent kostnadsoverslag.

For alle tiltakene kan det ytes engangstilskudd med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

Regionale miljøtilskudd kan kombineres med SMIL-midler ved at SMIL gir tilskudd til investeringen, mens RMP kan gi årlig tilskudd til vedlikehold.

Vangsvik, 31.3.2017

Knut Johnsen
Leder av utvalg for plan, næring og drift